

SÜVEGES GERGŐ

AZ NCD: EGY KÖZÖSSÉGPEDAGÓGIAI MÓDSZER ISMERTETÉSE

Bevezetés

Kutatási témám a pedagógia egy speciálisan szűk területéhez, a gyülekezet- vagy közösségpedagógiához kapcsolódik. A fogalmi tisztázás szükséges, hiszen ha *gyülekezetekről* beszélünk, akkor döntően protestáns (református, evangélikus, baptista) felekezetek közösségeit értjük alattuk. Ha *plébániát* mondunk, egyértelműen római katolikus közösségre gondolunk. A *parókia* a görögkatolikus közösséget jelenti. Épp ezért talán a *közösség* szó a legkifejezőbb, amely felekezetektől függetlenül jelöli azt a kisebb vagy nagyobb vallási csoportot, amelynek tagjai ismerik egymást, vezetőjük van, saját istentiszteleti formát alakítottak ki, és elkötelezettek abban, hogy hitüket közösségben is megélik, egymás között a szeretet kötelékeit erősítsék, és egymást a hitben, istenkapcsolatban előbbre segítsék.¹

Kutatási témám a német evangélikus teológus, Christian A. Schwarz közösségdiagnosztikai és közösségfejlesztő módszere, amelyet ma már a világ nyolcvanhat országában ismernek és használnak – természetesen eltérő intenzitással, elkötelezettséggel és eredményekkel. A Natural Church Development (NCD – Természetes Közösségfejlődés) módszerének magyarországi adaptációját kívánom dokumentálni, valamint következtetésekre jutni a tekintetben, hogy Magyarországon vajon használható lenne-e Schwarz metódusa.

A közösségekről

Nemcsak a pedagógia tudományának, hanem mindennapi életünknek is alapvető tapasztalata, hogy másokkal interakcióban, kisebb vagy nagyobb közösségbe tartozva tudjuk leginkább kibontakoztatni a képességeinket – illetve meglátni, hogy merre vezethet a személyes fejlődésünk útja. Ha értékrendről, annak megerősítéséről, átadásáról gondolkodunk, szintén megkerülhetetlen a közösségek szerepének felismerése.

A jól működő közösségek képesek megerősíteni és megtartani az értékrendünkben, képesek szembesíteni az értékrendünket érő dilemmákkal, és képesek támogatni azok feloldásában. A jól működő közösség elengedhetetlen mindnyájunk életében. Így vagy úgy mindannyian törekszünk is arra, hogy tartozunk valahová.

¹ Vö. RUPERT BERGER, *Lelkipásztori liturgikus lexikon*, Bp., Vigilia, 2008, 259–260.

Vannak, akik számára – ez esetben gyerekként, nem pedig szülőként, ez fontos feltétel! – a család jelenti ezt a megtartó közösséget. Mások a munkahelyükön találnak összetartó csapatra. Adhat az életünkben ilyen közösséget egy iskolai osztály vagy annak egy része is. Vagy akár egy sportegyesület, vagy hobbikör. Van azonban néhány mozzanat, amely az előbb említett közösségeket alapvetően megkülönbözteti azoktól a közösségektől, amelyekre a munkám irányul.

Az előbbieket egy részére (család, iskola, munkahely) igaz, hogy többé-kevésbé akaratonkon és döntésünkön kívül születnek. Valóban „belecsöppenünk” ezekbe a közösségekbe, és igyekszünk bennük megtalálni a helyünket, valamint a számunkra fontos kapcsolódási pontokat. Nem döntünk tudatosan és megfontoltan arról, hogy igen, ebbe a közösségbe szeretnék tartozni. A családba beleszületünk; munkát keresünk, találunk, oda beilleszkedünk; az iskolai osztály többnyire véletlenszerűen jön létre, a diákokat legalábbis – az esetek túlnyomó többségében – senki nem kérdezi meg arról, kivel szeretnének egy osztályba kerülni.

Az imént említett közösségek másik részéhez (sport, hobbi) saját döntésünk alapján kapcsolódunk ugyan, de ezek a közösségek az emberi életnek csak igen kis szeletét érintik és célozzák meg. Nincs kizárva természetesen, hogy egy kártyapartneri társulás idővel mélyebb barátsággá és a tagok egész életét átszövő közösséggé alakul, de eredendően nem ez a célja.²

A vallási közösségeknek legalább egy része más metódus szerint születik. Természetesen ezek esetében is előfordul, hogy véletlenszerűen lesz tagja valaki egy közösségnek (például egy barátja elhívja egy gyülekezetbe), de a meghívás után személyes döntések nyomán, kényszer és kötelezettségek nélkül alakul ki a közösség. A személyes és közös döntés pedig végigkíséri a közösség életét: sokszor kell meghozni azt a döntést, hogy igen, én ide akarok tartozni, igen, minden nehézség ellenére itt olyan értékeket találok, és olyan mértékben tudok magam is hasznos lenni, hogy újra és újra döntök: ide tartozom. Vannak olyan közösségek, amelyekben gyakorlat, hogy a tagok bizonyos időre (egy-öt-tíz évre) elköteleződnek – ám ez az elköteleződés is önként vállalt, szabad döntés eredménye. A másik szempont pedig: a vallási közösség nem a tagok életének egy-egy szűk szeletét érintik, hanem a lelki fejlődés elősegítése, az egymás közötti szeretetkapcsolatok megélése és egymás Isten felé segítése révén hatással vannak a teljes személyiségre, annak minden összetevőjére.³ A következő összefoglaló táblázat mutatja a vázolt szempontokat.

² Vö. Em GRIFFIN, *Együtt-lét: Mitől jó egy csoport?*, Bp., Harmat Kiadó, 2008, 25–46.

³ Vö. MIKONYA György, SZARKA Emese (szerk.), *Az új vallásos mozgalmak és a pedagógia*, Bp., ELTE Eötvös Kiadó, 2009, 9–13.

	Szabad döntés a belépés?	Szabad döntés a bent maradás?	Személyiség érintettsége	Vezető léte
Család (gyerekként)	nem	igen/részben	teljes	igen/részben
Család (házaspárként)	igen	igen	teljes	nem
Munkahely	nem	nem	részleges	igen
Iskola	nem	nem	részleges	igen
Sportegyesület	igen	igen	részleges	igen
Hobbikör	igen	igen	részleges	változó
Vallási közösség	igen	igen	teljes	igen

Közösségek jellemző vonásai⁴

A vallási közösség tehát – legfontosabb létösszetevői szempontjából – minden más közösségtől különbözik. Nem azt állítom tehát, hogy jobb, eredményesebb, szükségleteket betöltőbb minden más közösségi formánál, csak annyit mondok, hogy létrejöttében, működésében, viszonyrendszerében más, mint a többi. Ha szempontként mindehhez hozzátesszük, hogy vallási közösségről valójában csak akkor beszélhetünk, ha valamiféle liturgikus szokás, istentiszteleti forma (szentmise, istentisztelet, közös imádság stb.) is összekapcsolja a közösségbe tartozó embereket, akkor ez a különbség még szembetűnőbb.

A közösségek helyzete ma

Ambivalens világban élünk. Egyrészt felbomlóban vannak a hagyományos közösségek, és az értékörzés helyei fogyatkoznak. Egyre többen koncentrálnak a személyiség fejlesztésére, miközben figyelmen kívül hagyják, hogy az embernek alapvetően kapcsolataiban kell jól működnie ahhoz, hogy lelki egészségét megőrizze.⁵ Másrészt hazai⁶ és tengerentúli⁷ kutatások és könyvek⁸ egyaránt alátámasztják, hogy egyre

⁴ A szerző saját táblázata.

⁵ Vö. Elliot ARONSON, *A társas lény*, Bp., KJK-Kerszöv, 2001, 23.

⁶ LD. GERGELY Zsófia, *A magány és következményei: A boldogtalanság forrása* = http://magyarnarancs.hu/lelek/a_magany_es_kovetkezményei_-_a_boldogtalansag_forrasa-72841 (letöltve: 2016. 11. 02.)

⁷ Ld. *A magányosság „ragályos” érzés és állapot* = http://www.diagnoziz.hu/a_maganyosság_ragalyos_erzes_es_allapot/ (letöltve: 2016. 11. 02.)

⁸ Ld. Philip Elliot SLATER, *The Pursuit of Loneliness: American Culture at the Breaking Point*, Beacon Press, 1990.

többen szenvednek a magánytól, a kapcsolatok hiányától.⁹

A kérdés, hogyan lehet működő közösségeket létrehozni, illetve a meglévők működését segíteni, javítani. Ebben a gondolkodásban a vallási – és a kutatás szempontjából szűkebben: a keresztény – közösségek élen járnak, hiszen a vallási élet a kereszténység kétezres éves történetében mindig is közösségekben szerveződött. A keresztény világot folyamatos gondolkodás jellemzi arról, hogy a közösségek hogyan lehetnek hatékonyabbak.¹⁰

Az NCD eszközzrendszere

Számos elgondolás és módszer létezik világszerte, amely a közösségek életével foglalkozik. Számos irányzat és metodika megtalálható. Végző soron mindegyik ugyanazt a kérdést teszi fel: hogyan lesz egy közösség egészségesebb? Hogyan tudja egy közösség minél jobban betölteni a szerepét? Hogyan lesz egy közösség erősebb, megtartóbb, értékeket egyre jobban átadó?

Kutatásom e módszerek egyikére, a németországi evangélikus teológus, Christian A. Schwarz eszközzrendszerére, a Natural Church Development (NCD, magyarul Természetes Közösségfejlődés) módszerére irányul.¹¹ Schwarz a világ 86 országában több mint 70.000 keresztény közösséget vizsgált meg kérdőíves módszerrel, felekezettől függetlenül (100 kérdéses kérdőív, ötfokozatú skálán kell az adott állításokat a kitöltőnek saját magára vonatkoztatnia; az adott közösség harminc meghatározó, felnőtt tagja, valamint a vezető tölti ki). Arra kereste a választ, melyek azok az általánosan érvényes, kontextusfüggetlen alapelvek, amelyek egy vallási közösség életét, minőségét, működését meghatározzák. Azért így tette fel a kérdést, mert meggyőződése szerint az elsődleges cél nem egy közösség mennyiségi növekedése, hanem a minőségi, mélységi fejlődés. Ennek következményeként, másodlagos célként tekinthetünk a közösség mennyiségi gyarapodására. Schwarz világméretű felmérésének eredményeképpen meghatározott nyolc minőségi jellemzőt, amelyek mentén leírható bármely keresztény közösség állapota:

⁹ Ld. ALBERT FRUZZSINA, DÁVID BEÁTA, *A magyarországi kapcsolathálózati struktúrák jellemzői 2015-ben*, Társadalomtudományi Szemle, 3(2016) = http://socio.hu/uploads/files/2016_3/albert_david.pdf (letöltve: 2016. 11. 02.)

¹⁰ Vö. Klaus DOUGLASS, *Új reformáció: 96 tétel az egyház jövőjéről*, Bp., Kálvin Kiadó, 2002.; illetve ennek összegzése itt: http://www.szepi.hu/irodalom/kedvenc/kc_026.html (letöltve: 2016. 11. 02.)

¹¹ A következőkben leírtak alapja: Christian A. SCHWARZ, *Magától: A természetes növekedés útja*, Bp., Harmat Kiadó, 2015., illetve az NCD International honlapja itt: <http://www.ncd-international.org> (letöltve: 2016. 11. 02.)

- (1) szeretetteljes kapcsolatok,
- (2) megerősítő vezetés,
- (3) ajándék- vagy adományalapú szolgálat,
- (4) szennvedélyes lelkiesség,
- (5) holisztikus kiscsoportok,
- (6) hatékony struktúrák,
- (7) inspiráló istentisztelet,
- (8) szükségletorientált evangelizáció.

Tapasztalata szerint ezek a minőségi jellemzők minden keresztény közösségben mérhetők, vizsgálhatók. Természetesen a közösség állapotától függ, hogy melyik minőségi jellemző mennyire intenzíven, mennyire építően van jelen a közösség életében. Az egyik jobban, a másik kevésbé jól működik – minden közösség életében másképpen.¹² Nem Schwarz az első és az egyetlen, aki keresi a közösség összetartó szempontjait,¹³ de komplexitásában és a közösségi élet teljességét lefedő törekvésében figyelemreméltó és részletesebb vizsgálatra érdemes a módszere.

Az NCD Állapotfelmérés nyomán keletkező adatokat több szinten érdemes vizsgálni. Egyrészt minden országban, ahol az NCD eszközrendszerét használják, hivatkozási alapként kialakítják a nemzeti normát, vagyis az országra jellemző átlagot, amely a felekezeti eloszlást és a területi tagoltságot is figyelembe veszi. A norma alapját adó adatbázist évente frissítik az időközben belépő közösségek adataival, és évente újraszámolják. A nemzeti normához viszonyíthatják magukat a felmérésben részt vevő közösségek.

Az NCD Állapotfelmérés által megismerhető adatokból a nemzeti normán túl kirajzolódik egy-egy közösség saját profilja. Láthatóvá válik, hogy az adott közösségben melyik minőségi jellemző működik a legerőteljesebben (maximumfaktor), melyik a leggyengébben (minimumfaktor), illetve a többi hol helyezkedik el egymáshoz képest.

A *felmérés* után következik a *fejlesztés* szakasza, hiszen az eszközrendszernek nemcsak a profil megalkotása a célja, hanem az is, hogy a fejlődni vágyó közösségeket segítse ezen az úton. A fejlesztés praktikusán a minimumfaktorial kezdődik: ahhoz, hogy a közösség egészségesebb lehessen, először ezzel érdemes foglalkozni. Az NCD eszközöket kínál a fejlődéshez, amelyek az adott közösségre szabott tréning formájában hozzáférhetők.

A nyolc minőségi jellemzőből öt fejlesztésére már megszületett egy részletes útmutató könyv és feldolgozási segédkönyv. Akár saját metódus szerint, akár ezek segítségével egy közösség elindulhat a fejlődés útján. Egy-egy tréning tarthat néhány napig, néhány hétig vagy akár két évig is – ez az egyéni haladási sebességtől,

¹² SCHWARZ, *Magától...*, i. m., 31–50.

¹³ Robert SCHNASE, *A gyümölcsstermő gyülekezet*, Bp., MME–KIA–Harmat, 2012, 13.

lehetőségektől függ. A tréning befejezése után – ideális esetben az első felmérés után 12–18 hónappal – pedig érdemes megismételni az NCD Állapotfelmérést, és észlelni a remélhetőleg bekövetkező változást. Ez jó esetben azt jelenti, hogy a közösségi profilban a nyolc minőségi jellemző más sorrendben helyezkedik el, mint az első felmérés után, de legalábbis a minimumfaktor megváltozott, és másik minőségi jellemző került az utolsó helyre.

A felmérés *közösségi* szinten történik, a fejlődés pedig az egyén szintjén indul. Ennek értelmében szét kell választanunk az NCD közösségpedagógiáját és egyéni pedagógiáját, hogy aztán meglássuk, a kettő hogyan találkozik egymással ismét.

Az NCD közösségpedagógiája

A NCD közösségdiagnosztizáló és -fejlesztő folyamatának négy eleme tehát: vizsgálat (felmérés), diagnózis (a közösség profilja), recept (a minimumfaktor felismerése és a fejlesztés irányának meghatározása), kúra (egyéni és közös munka a minimumfaktoral). Ennek ismeretében az NCD pedagógiájában fontos helyet foglalnak el a következő felismerések:¹⁴

1. A jó gyökerek jó gyümölcsöt eredményeznek. Ha a közösségek minőségileg képesek fejlődni, akkor létszámukban is növekedni fognak. Ennek szellemében az NCD eszközei elsősorban a gyökerekre fókuszálnak. Nem azt tekintik elsődleges feladatunknak, hogy mennyiségileg növekvővé tegyenek egy közösséget, hanem hogy felszabadítsák és mozgásba hozzák azt a minőségi növekedési potenciált, amely minden közösségben jelen van.
2. Az NCD eszközeinek nemcsak az a céljuk, hogy a résztvevők intellektuális tudását növeljék, hanem hogy az ismeretek mellett segítsenek megtalálni a tudás gyakorlati alkalmazásának lehetőségeit is.
3. Egy közösség minőségét alapvetően meghatározza az egyén fejlődése, vagyis ahhoz, hogy a közösséget jobban működővé tegyék, a tagoknak elsősorban saját személyiségüket, viselkedésüket, hozzáállásukat kell megváltoztatniuk.
4. A fejlődés, a növekedés ciklikus folyamatát a következő hat kifejezéssel írja le: megértés – tervezés – tett – megtapasztalás – észlelés – ellenőrzés – és ismét megértés. Ezeket az elemeket kell végigvizsgálni és megvalósítani ahhoz, hogy a fejlődés elinduljon, illetve ezeket érdemes ciklikusan újra és újra ellenőrizni, hogy a fejlődés folyamatos lehessen.

Ha egy közösség eljutott odáig, hogy a közösségi profil létrejött, a minimumfaktor világossá vált, kezdetét veszi a fejlődés segítése. Ez viszont már egyéni szinten is történik.

¹⁴ Vö. Christian A. SCHWARZ, *The 3 Colors of Love*, Emmelsbüll, 2004, 4–5.

Az NCD egyéni pedagógiája

Az NCD által felismert nyolc minőségi jellemző bármelyike lehet egy közösség esetében minimumfaktor. E pillanatban a nyolcból öt terület fejlesztő könyve és útmutatója jelent meg angol, német és számos más nyelven; ezek közül nyersfordításban A szeretet 3 színe című könyv¹⁵, illetve a *Hogyan valósítsuk meg életünkben a szeretet 3 színét?* című útmutató érhető el¹⁶, amelyek a nyolc alapelv közül a szeretetteljes kapcsolatok fejlesztését tűzik ki célul. 2017 tavaszán pedig a Harmat Kiadó gondozásában megjelenik *A Lélek ajándékainak 3 színe* című könyv hivatalos fordítása.¹⁷

Ha az NCD egyéni pedagógiáját szeretnénk feltérképezni, struktúráját megismerni, érdemes ezeket a könyveket szemügyre venni. Szerkezetükben, felépítésükben megegyeznek egymással, a teológiai, pszichológiai tartalom nyilvánvalóan különbözik, hiszen különböznek a területek is, amelyekre vonatkoznak.

A könyv (esetünkben *A szeretet 3 színe*) három nagy részre bontható. (1) Teológiai, biblikus megalapozás. (2) Személyiségteszt. (3) Gyakorlati tréningek, konkrét cselekvésre buzdító feladatok, amelyek az egyéni fejlődést segítik.

Az első rész elméleti jellegű, de folyamatos együttgondolkodásra ösztönöz: a szeretet fogalmát járja körül bibliai és teológiai alapokról indulva, ezen belül beszél arról, hogy mi okozza az ember alapvető szeretetéttségét, hányféle értelmezése és félreértelmezése van a szeretetnek, valójában mit értünk szeretet alatt, illetve megmutatja a szeretet három dimenzióját (erre utal a könyv címében olvasható „3 szín”), az irgalmasságot, az igazságot és az igazságosságot. Végül arról beszél, vajon mit jelent mindez a gyakorlatban, illetve az egyén hogyan képes megtanulni szeretni – mert egyik alapvető állítása, hogy a szeretet nem érzelemvezérelt viselkedésmód, hanem tanulható, akarati döntés.

A második rész tartalmazza azt a személyes kérdőívet (ez nem azonos az NCD Állapotfelméréssel, amely a közösség profilját határozza meg), amely nyomán minden közösségi tag felismerheti, hogy a szeretet összetevőiből (ezeket Schwarz az újszövetségi könyv, *Szent Pál galatáknak írt levele* alapján „a lélek gyümölcseinek” nevezi)¹⁸ melyek tartoznak az erősségei és melyek a gyengeségei közé.

¹⁵ SCHWARZ, *The 3 Colors...*, i. m. (fordítás kéziratban – Süvegesné Rudan Margit).

¹⁶ Adam JOHNSTONE, *How to Implement The 3 Colors of Love in Your World*, Emmelsbüll, 2008 (fordítás kéziratban – Süvegesné Rudan Margit).

¹⁷ Az eredetét lásd itt: <http://www.ncd-international.org/public/Books/3Colors-of-Ministry.html> (letöltve: 2016. 11. 02.)

¹⁸ SCHWARZ, *The 3 Colors...*, i. m., 56.; Gal 5,22–23: „A Lélek gyümölcse pedig szeretet: öröm, békeség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szelídség, önmegtartóztatás.”

Valami hasonló történik tehát, mint az NCD Állapotfelmérés esetében: meghatározza a személyes szeretetképesség minimumfaktorát, és azzal kezd dolgozni.

A könyv harmadik nagy egységében a személyes szeretetprofil nyomán ad segítséget ahhoz, hogy mindenki a saját életében tudja növelni a szeretetre való képességét. Az egyénre szabott fejlődés ebben az esetben is alapfeltétel: mindenki megtalálja a saját szeretetprofiljának, illetve minimumfaktorának megfelelő gyakorlatokat. Először a szeretet három dimenziójának, illetve a lélek nyolc „gyümölcsének” megfelelő gyakorlatok következnek. Hiszen a szeretetprofil egyrészt meghatározza azt, hogy az adott személy az irgalmasság, az igazság vagy az igazságosság területén szorul-e leginkább fejlődésre; másrészt megmutatja, hogy a nyolc „gyümölcs” közül melyikkel érdemes leginkább foglalkoznia. Nagyon gyakorlatias feladatok ezek; csak egy példát idézek: ha valaki azt találja, hogy a legnagyobb kihívással a türelem területén szembesül, egy héten keresztül a boltban álljon tudatosan a leghosszabb sorba, és a várakozás ideje alatt idegeskedés helyett imádkozzon azokért, akik a sorban megelőzik őt. Ezek a gyakorlatok, illetve az egész tréningfolyamat az egyént segíti hozzá a személyes fejlődéshez, ahhoz, hogy a szeretetre való képessége növekedjen.

A könyv harmadik nagy egységének második részében közösségi gyakorlatokat ajánl. Hasonlóan gyakorlatias, konkrét feladatokon keresztül vezeti a közösséget a minimumfaktor által meghatározott fejlődés irányába. Ezen a ponton ér vissza az NCD egyéni pedagógiája a közösségedagógiához, bezárul a kör: az egyén fejlődése az egész közösséget hozzásegíti ahhoz, hogy egészségesebben működjön (példánk esetében: jobban tükrözze Isten szeretetét).

Érdemes még röviden szót ejtenünk a „tankönyvhöz” kapcsolódó útmutatóról (esetünkben a *Hogyan valósítsuk meg életünkben a szeretet 3 színét?*), amely egyrészt pontról pontra, vezérfonalat, menetrendet adva végigvezet egy közösséget és egyénileg a tagokat a könyv feldolgozásának útján. Megadja az egyéni készület paramétereit, az olvasnivalókat, feldolgozó kérdéseket, illetve a folyamat során rendszeresen szervezendő közösségi találkozások napirendjét is. A fejlődés folyamatának ugyanis részei a rendszeresen tartott közösségi találkozók, amelyek során a közösség tagjai megosztják egymással tapasztalataikat, örömeiket és nehézségeiket, és lendületet, erőt gyűjtenek a fejlődés következő szakaszához.

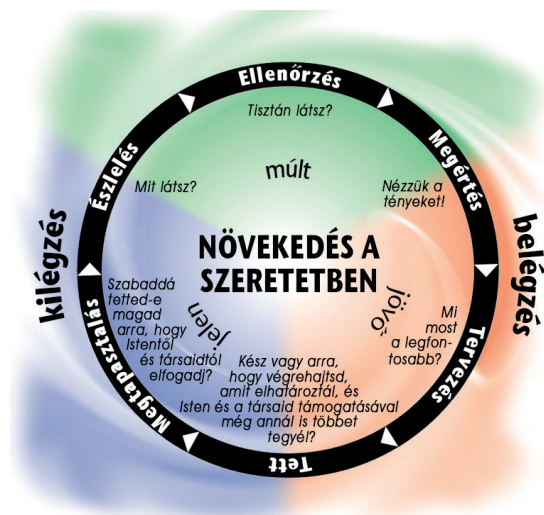
Az egyéni fejlődés folyamata nem zárul le akkor, amikor a közösség tagjai végére értek a könyvnek. Arról beszél, hogy a fejlődés nem állhat meg, nem mondhatjuk azt, hogy „kész” vagyunk. Ennek illusztrálására alkalmazza a szeretetspirál képét.

„Ha a szeretetben akarunk növekedni, ez nem hétvégi hobbijt jelent. Nem is valami olyasmi, amit gyakorlunk néhány hétig, majd azt mondjuk: »Kész. Most akkor hogyan tovább?« Ha tényleg elszántak vagyunk, Isten fényének mind teljesebb tükrözése folyamatos növekedést jelent – amelyet akkor kezdünk, amikor még alig voltunk tudatunknál, és amely életünk végéig fog tartani.”¹⁹

Ezt a soha véget nem érő növekedési folyamatot írja le hat mozzanatban: (1) megértés: „Nézzük a tényeket!”; (2) tervezés: „Mi most a legfontosabb?”; (3) tett: „Kész vagy arra, hogy végrehajtsd, amit elhatároztál, és Isten és a társaid támogatásával még annál is többet tegyél.”; (4) megtapasztalás: „Szabaddá tetted-e magad arra, hogy Istentől és társaidtól elfogadj?”; (5) észlelés: „Mit látsz?”; (6) ellenőrzés: „Tisztán látsz?”²⁰

„Ha Istennel és társainkkal együtt a leggyengébb területünkön újra és újra végighaladunk a szeretetspirál lépésein, idővel egyre mélyebben fogjuk érteni, egyre tudatosabban tudjuk életünk részeként tervezni és egyre hatékonyabban tudjuk megtenni lépéseinket, valamint egyre erősebben megtapasztaljuk, milyen fényt hoz az életünkbe, egyre többfelé észleljük hatását, és megtanuljuk, hogyan tudjuk az adott gyümölcsünk minőségét hatékonyan ellenőrizni.”²¹

Ezt a folyamatot szemlélteti az alábbi, összetett ábra:²²

¹⁹ JOHNSTONE, i. m., 45.

²⁰ Uo., 50–53.

²¹ Uo., 53.

²² Uo., 91.

Növekedés a szeretetben²³

Kutatásom céljai

Kutatásom céljai szerteágazóak. Először is adaptálni fogom az NCD rendszerét magyar viszonyokra. Ez azt jelenti, hogy folyamatosan készülnek a teszteknek, az NCD weboldalainak, illetve eszközeinek, kiadványainak magyar fordításai, valamint a szolgai fordítás mellett ezek hazai viszonyokat figyelembe vevő lektorálásai.

Ebben a munkában különös kihívást jelent a felekezeti közti nyelvezet megtalálása, amint ezt a tanulmány bevezetőjében is jeleztem a közösség kifejezés indoklásánál. A fordítás során számos olyan kifejezést kell használnunk, amelyek másképp szerepelnek a katolikus, és másképp a protestáns hagyományban. Ezek közelítése szép és sok konzultációt igénylő feladat. Magától értetődően az adaptáció folyamatát folyamatosan dokumentálom, illetve konferenciákon, tanulmányokban bemutatom.

Az adaptáció, illetve a közösségekkel végzett közös munka során világossá fog válni, hogy az NCD eszközszerrendszere alkalmas lehet-e a magyarországi közösségek felmérésére és fejlesztésére. Azért lényeges kérdés ez, mert ha a válasz igen, akkor annak neveléstudományi következményei is lesznek: meg kell határozni azokat a tanulási, képzési jellemzőket, amelyek a fejlesztés során szóba és használatba kerülhetnek.

A státuszdiagnosztikai vizsgálatot ki fogom egészíteni több összehasonlító kutatással. Kíváncsi vagyok arra, más országok, más földrészek eltérő kultúrájú, gazdasági vagy politikai helyzetű, történelmű, társadalmi összetételű közösségeinek NCD Állapotfelmérései nyomán milyen különbségek állapíthatók meg a keresztény közösségek belső életével kapcsolatban. Ugyanezt az összehasonlító vizsgálatot fogom elvégezni a magyarországi felekezetek adatait összevetve, illetve más országok felekezeteinek adatait felhasználva.

A státuszdiagnosztikai mellett a fejlődésdiagnosztikai vizsgálatoknak is tág lehetőségeit látom magam előtt. Nyomon fogom követni a fejlesztési segítséget kérő közösségek változását, illetve a tréning során a közösség tagjaiban végbemenő változást. A tréning előtt és után is felveszek adatokat személyiségfelmérő tesztekkel, a különbséget pedig megvizsgálom. Hipotézisem szerint egy tréningfolyamat során változás várható a közösség tagjainak – hogy csak néhányat említsek – énképében, önértékelésében, önbizalmában, szubjektív jólétében, értékviszonyaiban, attitűdjében, szorongáshoz való viszonyában.

Ami eddig történt

Az NCD eszközszerének magyarországi alkalmazásához első lépésként felvet-

²³ SCHWARZ, *The 3 Colors...*, i. m. alapján a szerző saját ábrája.

tük a kapcsolatot az NCD International németországi központjával. A nemzeti norma kialakítása érdekében – az NCD útmutatása alapján – 37 hazai keresztény közösséget mértünk fel az NCD Állapotfelmérés segítségével (100 kérdésből álló anonim kérdőív, ötfokozatú skálán a megadott állítások személyes relevanciáját jelölik a résztvevők). A közösségek összetétele tükrözte a hazai felekezeti arányokat, és a földrajzi változatosságot is figyelembe vettük. Így 19 római katolikus, 6 református, 3 evangélikus, 5 baptista, 2 pünkösdi, 1 metodista és 1 görögkatolikus közösség tagjai töltötték ki a kérdőíveket. Összesen több mint 1200 ember vett részt a felmérésben; a papíralapú kérdőívek több mint 120.000 rekordját egy adatfeldolgozó cég által specifikusan erre a feladatra írt program segítségével digitalizáltuk, majd minden egyes rekordot manuálisan is ellenőriztünk.

A felmérések után tudtuk megkötni az NCD Internationallel a magyar nemzeti partnerségről szóló szerződést, majd a nemzeti norma kialakításában részt vevő közösségek megkapták a saját profiljukról a visszajelzést. Ezután minden közösség eldöntheti, hogy a fejlesztés folyamatát szeretné-e elindítani, illetve lehetőség van arra, hogy bármely keresztény közösség igényelje a lehetőséget, és elindítsa saját NCD Állapotfelmérését.

A pedagógiai tevékenység típusai az NCD folyamatában

Ha a szakirodalmat alapul véve a legfontosabb tanulásszervezési módokat számba vesszük, találhatunk közöttük olyanokat, amelyek az NCD tanulási módszeréhez is köthetők. Természetesen a tantermi folyamatok csak áttételesen köthetők az NCD tréningmódszeréhez, de találhatunk kapcsolódási pontokat.²⁴

Ha a közösségi profil megismerése utáni fejlesztési szakaszra gondolunk, tehát a közösségi fejlődést megalapozó egyéni fejlődés folyamatára, abban egyértelműen megjelenik az *új ismeretek feldolgozása*, ezek *rendszerezése* és *gyakorlati alkalmazása*, valamint *ellenőrzése* is. Hiszen minden közösségi tag találkozik elméleti alapvetésekkel, ezek rendszerezésével, majd egyéni elhatározásokat tesz a következő időszakra, az újabb találkozás alkalmával pedig ki-ki beszámol az egyéni haladás tapasztalatairól. Ha van a közösségnek, illetve a feldolgozás folyamatának vezetője, akkor a különböző módszerek közül használhatja a *magyarázatot*, *előadást*, illetve olyan *gyakorlati* módszereket, amelyek lehetővé teszik az egyéni haladást. Szerepet kap a *megbeszélés*, az *ellenőrzés* és az *értékelés* is.

A *frontális* osztálymunkához semmiképp nem hasonlítható a tréning, még akkor sem, ha része valamennyi magyarázat és új ismeret közlése. Inkább az *egyéni* és a *csoporthatás* jellemzi a fejlődés szakaszait, hiszen személyes ismeretségi van a közösség tagjai között, illetve a tagok között interakció zajlik, kölcsönösen

²⁴ Vö. FALUS Iván, *Didaktika: Elméleti alapok a tanítás tanuláshoz*, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2003, 312–333.

hatnak egymásra, és teljes személyiségükkel részt vesznek a folyamatban.²⁵ Még akár a projektmódszerhez is köthető, hiszen a fejlődés folyamata „összehangolt és szabályozott, a kezdeti és a befejezési időpontok megjelölésével kitűzött koordinált tevékenységekből áll, amelyeket a konkrét követelményeknek megfelelő cél elérésére végeznek”.²⁶ Leginkább mégis a tréningmódszer áll közel az NCD folyamatához,²⁷ hiszen

„a tréning egyfajta problémamegoldási helyzetgyakorlat, amelyben a résztvevők maguk dolgozzák ki a megoldási lehetőségeket, több szempont alapján, egyre komplexebb megoldási stratégiák mentén. A tréning lényege, hogy a résztvevők az új ismereteket, problémahelyzeteket nem elméletben, hagyományos úton sajátítják el, hanem nagyrészt csoportmunkában tevékenykedve, modellezve a valósághoz hasonlatos körülményeket.”²⁸

Mivel a tréning során a résztvevők aktívan részt vesznek a feladatok megtervezésében és megvalósításában, alkalmazzák a csoportdinamikai folyamatokat, építenek a résztvevők meglévő élettapasztalataira, továbbá a csoportos megbeszéléseket hatékony moderációs technikákkal kísérik, érthető a közeli kapcsolat.

„A módszer cselekvésorientált jellegű, ami a résztvevők tudatos, önként vállalt, hatékony együttműködésén alapul, s amely révén a résztvevők képessé válnak a hatékony csoportmunkára és a prezentációk megtartására. A módszer fontos jellemzője a prezentáció, azaz a moderációs eszközök (kártyák, kitűző táblák, plakátok, fotó jegyzőkönyvek) tudatos és tervszerű alkalmazása. A tréning csoportdinamikai hatásokra és irányított tapasztalati tanulásra, saját élményre építő módszer, amelyet leggyakrabban személyiségfejlesztési céllal, a szociális és interperszonális készségek fejlesztése, vagy elvárt viselkedési formák elsajátítása céljából szerveznek. A tréning során a résztvevők rendszerint munkájukra jellemző, olyan élményeket adó helyzetgyakorlatokban vesznek részt, amelyek egész személyiségüket érintik, s amelyeket a tréner irányításával feldolgoznak, tapasztalatokká alakítanak. A módszer mély, tartós és könnyen előhívható viselkedési szintű tudást nyújt.”²⁹

Mindezek mellett talán még egy formát érdemes említenünk, amelynek bővebb ismertetésére és elemzésére most nem vállalkoznánk, de a téma és az NCD kapcsolatának kidolgozása folyamatban van.

²⁵ Ld. FÖLDES Zoltán, *Csoportos foglalkozástípusok*, Nemzeti Felnőttképzési Intézet, 2006, 39–44.

²⁶ *Uo.*, 41.

²⁷ *Uo.*, 42–44.

²⁸ *Uo.*, 42.

²⁹ *Uo.*, 43.

Tanulószervezetek és az NCD

Ez a terület nem más, mint a tanulószervezetek vizsgálata, illetve jellemzőiknek összevetése az NCD főbb, egyéni és közösségi tanulást érintő jellegzetességeivel. Csábít a lehetőség, hogy az NCD folyamatába bekapcsolódó közösségeket tanulószervezeteknek tekintsük, azonban a helyzet ennél összetettebb.

„A világon egyre többen érzik, hogy valami nincs rendben: mintha nem jó irányba mennénk – gyorsan cselekednünk kell, ha el akarjuk kerülni a szakadékot. (...) Ha az emberiség túl akarja élni történelmének ezt a szakaszát, olyan társadalmi rendszert kell kialakítania, amely képes arra, hogy tanuljon saját viselkedésének rövid és hosszú távú következményeiből, amelyben az emberek hozzájárulhatnak az életüket befolyásoló lényeges információkhoz, és aktivitásukkal hozzájárulnak ahhoz, hogy az általuk szükségesnek tartott változások megvalósuljanak. (...) a komplex döntésekhez egyre kevésbé vannak alkalmas, karizmatikus vezetők, a szédületesen fejlődő technika miatt egyre veszélyesebbek a hatalmi központok. (...) Vannak biztató jelek. (...) Egyre több területről gyűlnek a bizonyítékok, hogy tökéletlen elemekből létrehozható olyan rendszer, amely a maga furcsa, nem lineáris módján tanul a kudarcaiból, tökéletesedik. (...) Ma már egyre többen látják, hogy elsősorban olyan kompetenciák kifejlesztését kell elősegítenünk, mint az önálló megfigyelőképesség, a vezetés vállalása, az együttműködés, az értékek tisztázása, a szervezetek működésének megértése, a szervezetek befolyásolása, a meggyőzés, a szimpátiakeltés, a szervezés...”³⁰

Az NCD folyamatára szinte szóról szóra illik ez a jellemzés, hiszen éppen erről van szó a közösségfejlődés területén is: olyan kompetenciák kifejlesztésére, amelyek „belsőleg motiváltak (...); nehéz, komplex feladatok megoldásához kapcsolódnak (...); összefüggnek az értékrendszerrel”³¹. Még inkább megerősödhetünk ebben a meggyőződésünkben, ha számba vesszük a tanulószervezetek öt alapelvét: (1) rendszerszemlélet, rendszergondolkodás; (2) személyes irányítás; (3) gondolkodási modellek; (4) közös jövőkép kialakítása; (5) csoportos tanulás.³² Mint Bakacsi hozzászólása: „Természetesen az öt alapelv csak együtt fejtheti ki a hatását, és csak akkor, ha a koncepciót le tudjuk fordítani a gyakorlatba is.”³³

Ha a kompetenciák kérdését boncoljuk, az élesen rávilágít arra a felvetésre is, amely rendszeresen előkerül az NCD-vel kapcsolatban: vajon iskolai környezetben alkalmazható-e a módszer? Úgy vélem, a doktori dolgozat kereteit szétfeszítené ennek a kérdésnek a vizsgálata, de egy későbbi kutatásnak tárgya lehet. A hely-

³⁰ KLEIN Sándor, *A tanulószervezet a tanuló társadalomban* [előadás], elhangzott a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai Szakmai és Szakszolgálati Intézet által szervezett *Tanulószervezet – eredményes oktatás?* című konferencián (2006. november 28–30.); szövege elérhető itt: <http://ofi.hu/tudastar/tanulo-szervezet-tanulo> (letöltve: 2016. 11. 02.)

³¹ *Uo.*

³² Ld. BAKACSI Gyula, *A szervezeti magatartás alapjai*, Bp., Aula Kiadó, 2010, 244–247.

³³ *Uo.*, 247.

zet nehézségét éppen az adja, hogy az „iskolák általában nem törekednek magas szintű kompetenciák kialakítására (sőt többnyire a gyakorlatuk kifejezetten ezzel ellentétes). Világszerte végzett széles körű felmérések szerint az általános és középiskolai tanulók többsége unalmas, rutin jellegű tevékenységekkel tölti az idejét az iskolában. A tanár „tanít” és „feleltet”. Elenyésző arányban fordul elő, hogy a tanulók valós problémákat elemeznek, eltérő nézeteket próbálnak szembesíteni, feltételezéseket vizsgálnak meg, új kérdéseket vetnek fel, terveznek, kitalálnak, kommunikálnak, együttműködnek, megpróbálják megérteni, hogyan működik a társadalom, és hogyan lehetne befolyásolni. Az iskola keveset törődik azzal, hogy a tanuló kezdeményezzen, nem érdekli, hogy a tanulót mi érdekli”³⁴. Ez alapján persze mondhatjuk, hogy az NCD-nek az iskolában semmi esélye nincs – és akkor még nem vettük számításba mindazokat a problémákat, amelyek a vallási helyzet-iskolai helyzet adaptációt kísérik. Másfelől mondhatnánk azt is, hogy éppen az NCD szellemiségére van szüksége az iskoláknak, hogy elléphessenek a tananyag-központú megközelítésből a kompetenciaközpontú megközelítés irányába.

Összefoglalás

Az előző oldalakon képet adtam az NCD eszközrendszeréről, illetve arról, hogy pontosan milyen lehetőséget kínál egy közösség és a közösség tagjai számára. Ennek kapcsán különös hangsúllyal mutattam be a diagnosztikus és fejlesztőrendszer pedagógiai vonatkozásait: azt, hogy milyen képet alkot a közösségről, a tagokról, milyen lehetőséget lát arra, hogy a személyiség fejlődni tudjon, illetve ez a fejlődés milyen módon lehet hasznára a teljes közösségnek.

Kiderült, hogy az egyéni fejlődést elsődlegesnek tekinti, amely tanuláson, személyes felmérésen, a felmérés eredményeinek elemzésén és az elemzés nyomán kialakuló gyakorlatozáson és személyes megtapasztaláson keresztül történik. A személyes kiválóság növekedése nyomán pedig a közösség is növekedésnek indulhat – elsősorban minőségében; később, ennek következményeként pedig mennyiségileg is.

Ezen túlmenően pedig párhuzamba állítottam a különböző oktatási formákkal, amelyek közül a tréningmódszerhez voltak leginkább kapcsolódási pontjai, a tanulószervezetekkel pedig nagyon ígéretes, a kutatás szempontjából jövőbe mutató kapcsolatot mutat.

³⁴ KLEIN, *i. m.*

The NCD: Presenting a Method of Community Pedagogy

The essay presents the method of Christian A. Schwarz, German Lutheran theologian: Natural Church Development (NCD). Since 1980, NCD has been searching for the answer to the question: How can a Christian community become a living and healthy community in the future? Conducted in 70.000 church communities of 86 countries, the NCD-research identified eight context independent qualities that characterise all Christian communities. With the help of the NCD Church Survey every church community can identify the area which works healthily (the maximum factor) and the characteristics which hinder the growth (the minimum factor) in their church life. Natural Church Development helps Christian churches of any denomination work more and more healthily and fulfill their vocation which God has given them. The essay reveals an ongoing research, presents the adaptation of the NCD-tools, the first steps of the implementation in Hungary and discusses possible next steps, too. The most important question is how we can help church communities become more determinative and valuable elements of our society.